

Productschap
Zuivel

Zuivel in cijfers

2011

Zuivel in cijfers 2011

Zuivel in cijfers geeft een actueel beeld van de Nederlandse zuivelsector en is onderverdeeld in zes onderwerpen:

- Economische betekenis
- Marktbeeld
- Melkveehouderij
- Industrie
- Handel
- Consumptie

Tabellen met gedetailleerde statistische informatie zijn te raadplegen op de website van het Productschap Zuivel.

De cijfers over het jaar 2011 hebben een voorlopig karakter, maar zullen weinig afwijken van de definitieve cijfers.

Overname van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met bronvermelding. Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Voor informatie en bestellingen:

www.prodzuivel.nl

079 - 368 19 00

pzbestellingen@pz.agro.nl

Ontwerp Willemijn de Lint, Haarlem

Drukwerk Henk Grafiamedia Center

ISSN 0303-5271

Juni 2012

Productschap Zuivel
Louis Braillelaan 80
Postbus 755
2700 AT Zoetermeer

Zuivelsector

De zuivelsector is één van de grootste en meest vitale landbouwsectoren in Nederland. De sector wordt gekenmerkt door een hoge mate van specialisatie, horizontale concentratie, verticale integratie en een toenemende internationalisering.

Productschap Zuivel

Het Productschap Zuivel is een organisatie van én voor de sector. Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de grote private organisaties in de sector, zoals LTO Nederland, NZO, Gemzu en de vakbonden.

Het productschap heeft de bevoegdheid om regelgeving vast te stellen en heffingen op te leggen en levert meerwaarde op basis van specialisatie, deskundigheid, efficiency en servicegerichtheid.

De doelstellingen van het productschap zijn het bevorderen van een duurzame concurrentiepositie, de kwaliteit van ondernemerschap, arbeid en product en het bevorderen van voedselveiligheid, diergezondheid en milieukwaliteit.

Taken Productschap Zuivel

■ Markt en maatschappij:

marktinformatie, voorlichting over sector en producten, bevordering duurzaamheid, arbeidsaangelegenheden; budget € 3,8 miljoen;

■ Diergezondheid en voedselveiligheid:

monitoring en bestrijding dierziekten, regelgeving, toezicht en monitoring boerderijmelk, normalisatie; budget € 9,6 miljoen;

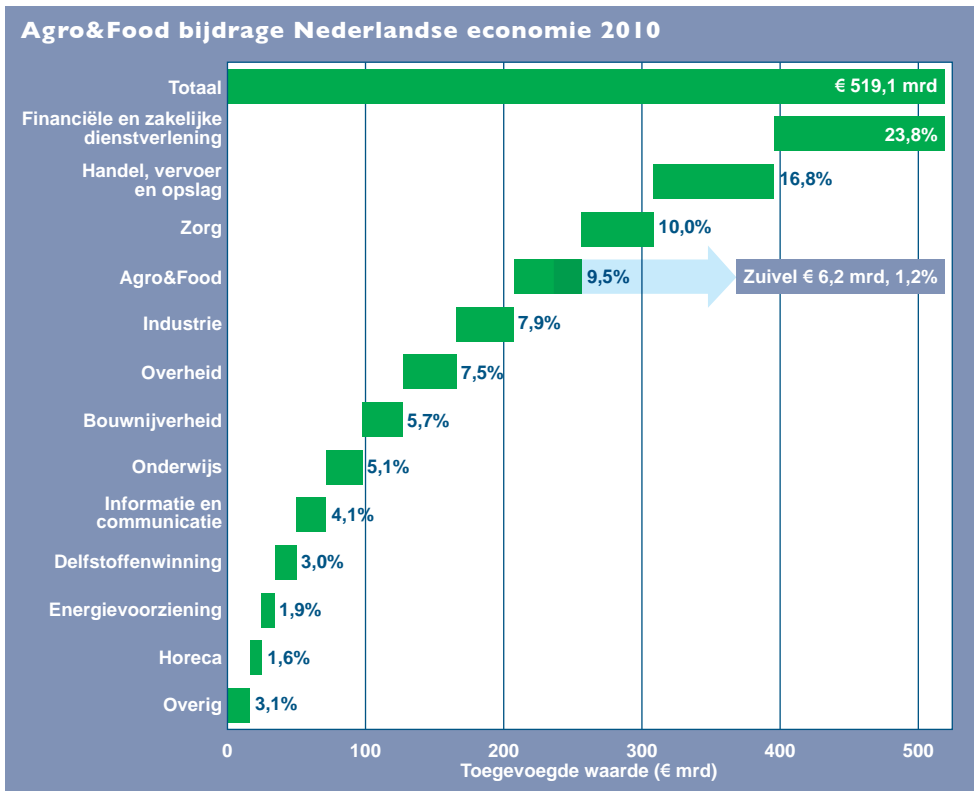
■ Onderzoek en innovatie:

melkveehouderij, diergezondheid en -welzijn, milieu; budget € 6,2 miljoen;

■ EU-regelingen:

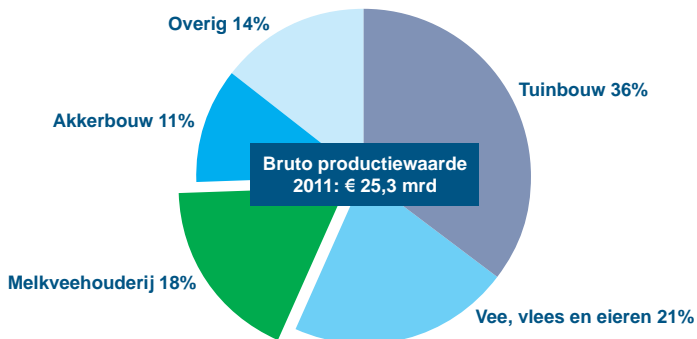
melkquotering, in- en uitvoerregelingen, schoolmelk, ureumbepaling.

Economische betekenis

bron: LEI

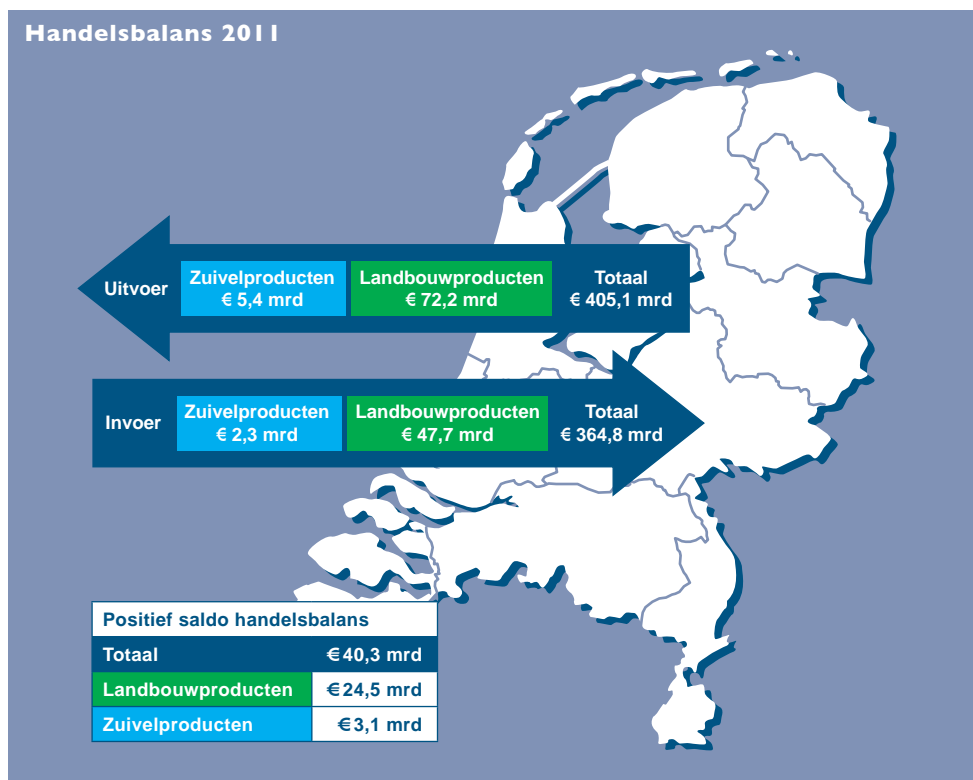
Bruto productiewaarde landbouw

bron: LEI

Kengetallen

- 18,5 duizend melkveebedrijven
- 1,47 miljoen melk- en kalkoeien, 0,25 miljoen melkgeiten
- 1,2 miljoen hectare grasland en snijmaïs (28% oppervlakte Nederland)
- 11,9 miljard kg melkproductie
- 20 industriële ondernemingen, 50 zuivelfabrieken
- 300 groothandelondernemingen
- 6.800 binnenlandse verkooppunten
- 57 duizend arbeidsplaatsen bij productie, verwerking, groot- en detailhandel
- afzet: 35% Nederland, 45% overig EU, 20% buiten EU

bron: PZ, CBS, Eurostat

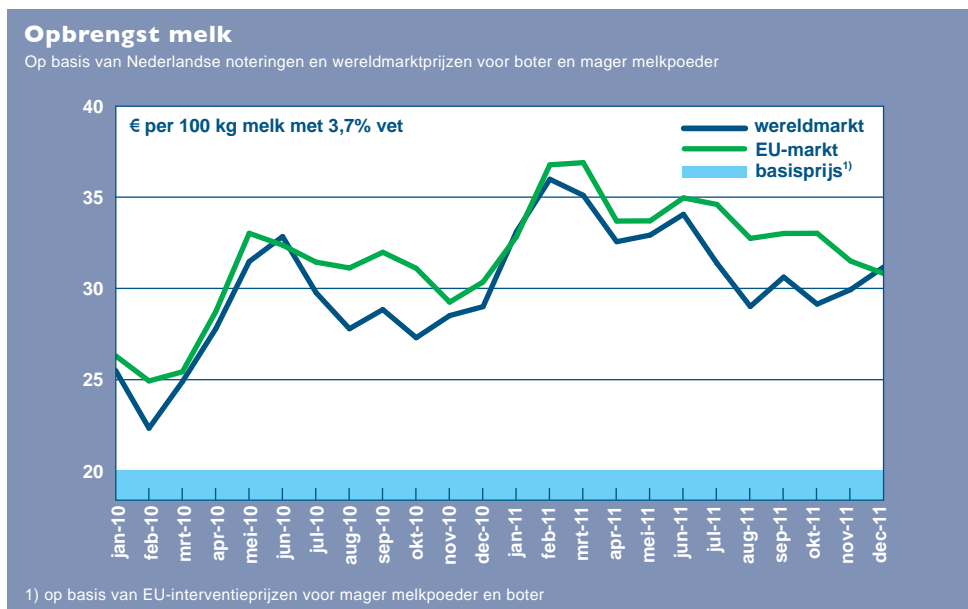
Marktprijzen

De zuivelmarkt toonde in 2011 een positief beeld. Een combinatie van beperkte beschikbaarheid en aantrekkelijke vraag leidde in de eerste maanden van het jaar tot een stevige stijging bij alle belangrijke basisproducten.

Bij zowel melkpoeders als kaas liepen de prijsniveaus daarna onder invloed van onzekerheden in de markt weliswaar geleidelijk wat terug, maar bleven door goede vraagontwikkeling in vooral de Aziatische markten op niveau.

Op boter hadden de aarzelingen in de markt aanvankelijk minder vat, mede door het beperkte aanbod uit Nieuw-Zeeland. Pas in het laatste kwartaal van 2011, toen Nieuw-Zeeland de boterproductie weer opvoerde, trad een substantiële prijsdaling op.

De gemiddelde noteringen voor niet-mager melkpoeder, mager melkpoeder en boter evenals de gemiddelde indicatieve waarde van Gouda 48+, lagen alle fors boven het niveau van 2010.

bron: PZ

Consumentenprijzen

Winkelprijzen van zuivelproducten stegen in 2011 in het algemeen licht.

De prijsstijgingen bij productcategorieën als kaas en consumptiemelk bleven daarbij min of meer in lijn met de inflatie.

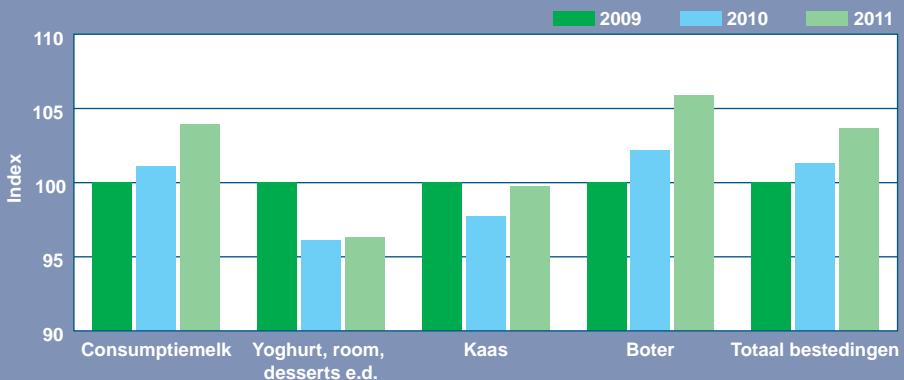
De prijsstijging bij boter lag wat hoger, terwijl in de categorie dessertproducten de prijzen stabiliseerden of soms zelfs daalden.

Gemiddelde consumentenprijzen zuivelproducten

	(€)		
	2005	2010	2011
Belegen Goudse kaas (1 kg)	7,18	8,80	9,30
Halfvolle melk (1 liter)	0,60	0,64	0,67
Roomboter, ongezoeten (250 gr)	1,01	1,04	1,16
Vanillevla (1 liter)	0,90	0,86	0,82

Ontwikkeling consumentenprijsindices

(gemiddelde 2009=100)

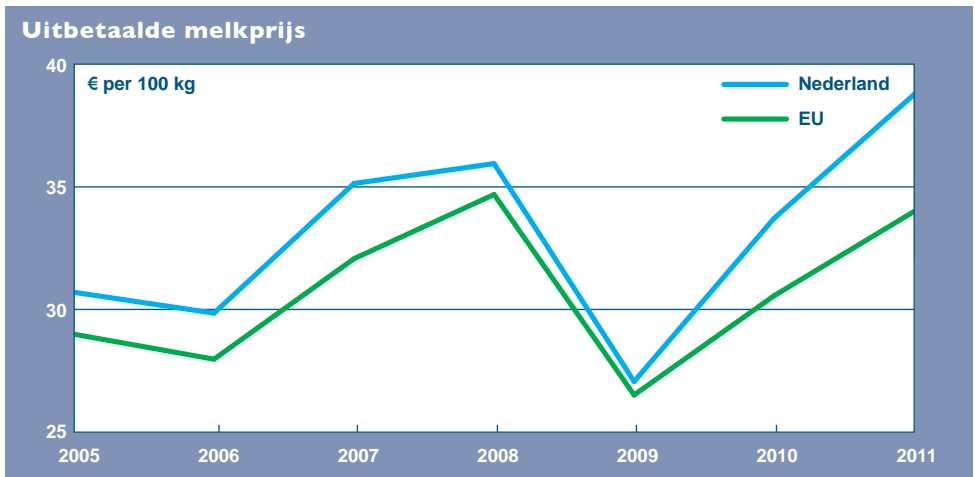
bron: CBS

Monsterneming boerderijmelk voor uitbetaling melkprijs

Melkrijzen

De goede prijsvorming in de zuivelmarkt weerspiegelde zich in een positieve ontwikkeling van de aan melkveehouders uitbetaalde melkprijs. Hierdoor zagen melkveehouders, na het eerdere herstel in 2010, hun inkomen opnieuw toenemen. De gemiddeld uitbetaalde melkprijs lag uiteindelijk 14% hoger dan in het voorafgaande jaar.

bron: PZ, Europese Commissie

Internationale melkprijsvergelijking

Onderneming	Land	(€ per 100 kg)		
		2010	2011	2011/2010
Hämeenlinnan O.	Finland	39,22	43,28	10,4%
Granarolo (Noord)	Italië	34,92	40,40	15,7%
FrieslandCampina	Nederland	32,82	37,15	13,2%
DOC Kaas	Nederland	32,41	36,86	13,7%
Arla Foods DK	Denemarken	32,38	35,13	8,5%
Alois Müller	Duitsland	30,79	35,04	13,8%
Danone (Pas de Calais)	Frankrijk	32,20	34,55	7,3%
Sodiaal Union	Frankrijk	31,71	34,34	8,3%
Bongrain (Basse Normandie)	Frankrijk	31,81	34,34	8,0%
Milcobel	België	31,96	34,18	6,9%
Lactalis (Pays de la Loire)	Frankrijk	31,65	34,17	8,0%
Glanbia	Ierland	29,72	34,14	14,9%
Humana Milchunion eG	Duitsland	30,02	34,08	13,5%
Nordmilch	Duitsland	30,39	33,75	11,1%
Kerry Agribusiness	Ierland	29,00	33,61	15,9%
Dairy Crest (Davidstow)	Verenigd Koninkrijk	28,75	31,76	10,5%
First Milk	Verenigd Koninkrijk	25,26	28,83	14,2%
Gemiddeld		31,47	35,04	11,3%
Fonterra	Nieuw-Zeeland	30,37	30,12	-0,8%
USA class III	Verenigde Staten	27,23	32,70	20,1%
Emmi	Zwitserland		48,90	

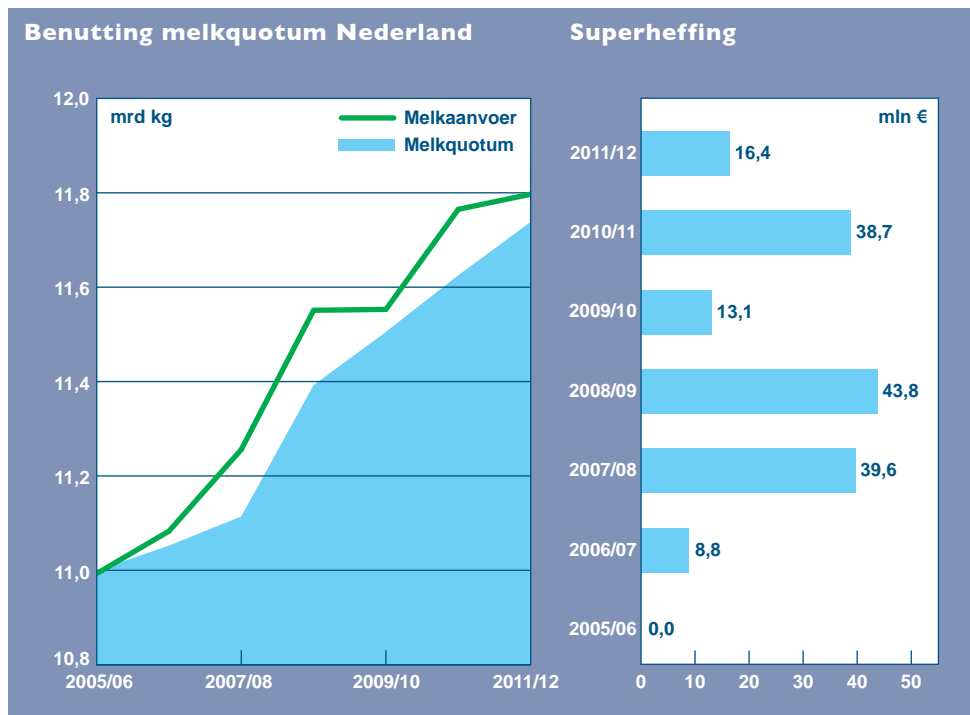
opmerking: standaardmelk 4,2% vet en 3,4% eiwit (exclusief btw en inclusief nabetalingen)

bron: LTO (www.milkprices.nl)

Melkquotering

De Europese melkquoteringsregeling maximeert de melkproductie per lidstaat. Conform EU-besluitvorming over hervormingen in het Europese zuivelbeleid is het melkquotum in het quotumjaar 2011/12 opnieuw met 1% verruimd. Het totale Nederlandse melkquotum voor leveringen aan fabrieken bedroeg daarmee ruim 11,7 miljard kg. Dit melkquotum is door de Nederlandse melkveehouders met 0,5% overschreden (incl. vetcorrectie), wat resulteerde in €16,4 miljoen aan superheffing. Dit past in het beeld van de afgelopen jaren, waarbij overschrijding meer regel dan uitzondering was. Het illustreert dat de melkquotering de melkveehouderij in Nederland nog steeds beperkt.

bron: PZ

Verdeling basisquotum naar grootteklasse van bedrijven

grootteklasse (x 1.000 kg)	basisquotum (mln kg)					
	2005/06	%	2010/11	%	2011/12	%
< 500	3.623	33	2.349	20	2.184	19
500 - < 1.000	5.716	52	6.267	54	6.194	52
1.000 - < 1.500	1.259	11	2.089	18	2.291	19
> 1.500	459	4	979	8	1.133	10
Totaal toegekend quotum	11.056	100	11.684	100	11.802	100
Totaal aantal quotumhouders	22.272		19.028		18.528	

bron: PZ

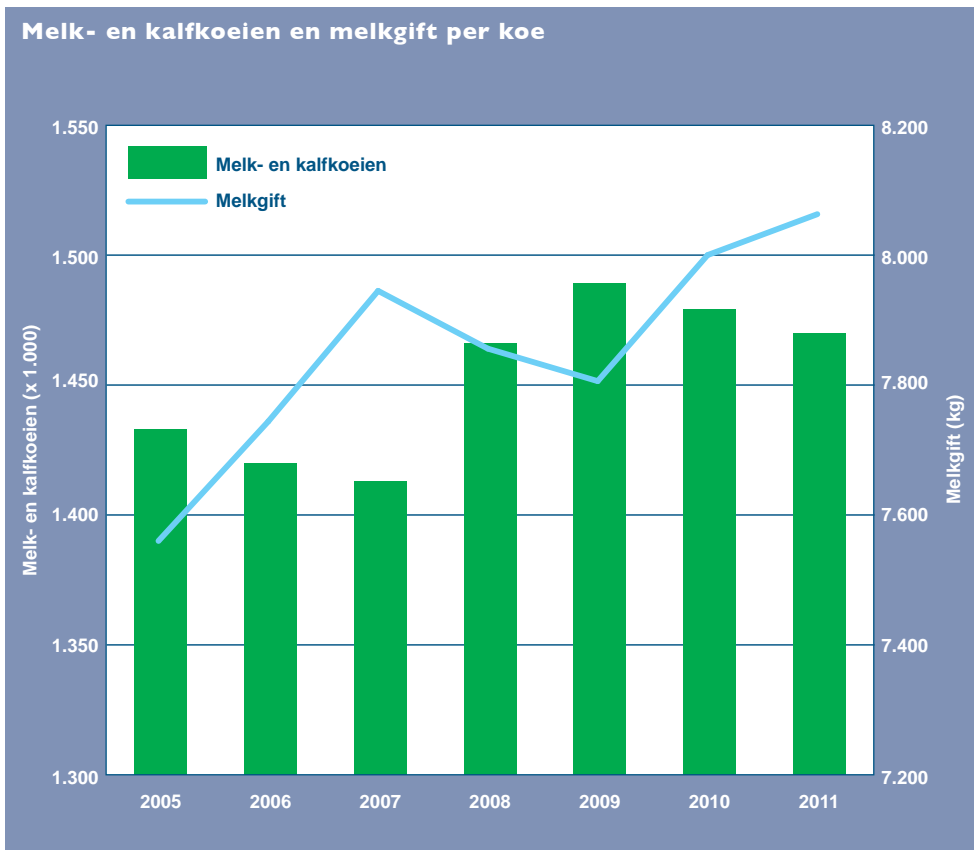
Schaalgrootte

Het aantal quotumhouders liep in het quotumjaar 2011/12 opnieuw terug, tot ruim onder de 19 duizend (-2,6%). Deze ontwikkeling weerspiegelt de voortgaande schaalvergroting in de Nederlandse melkveehouderij.

Sinds het quotumjaar 2005/06 verdubbelde de hoeveelheid basisquotum in de categorie bedrijven met een quotum van 1 miljoen kg of meer. Deze vertegenwoordigt inmiddels bijna 30% van het nationale melkquotum.

Melkveebestand

Nadat EU-besluitvorming over quotumverruiming vijf jaar geleden leidde tot een vrij abrupte uitbreiding van de veestapel, lijkt de langjarige trend van meer doelmatigheid met minder koeien zich nu weer voort te zetten. De geleidelijke groei in melkproductie in de afgelopen paar jaar is dan ook vooral gerealiseerd via een verhoging in de melkgift per dier. In lijn daarmee laat 2011 een lichte afname in het melkveebestand (-0,6%) zien, evenals een verdere toename in de gemiddelde melkgift per koe, tot ruim boven de 8 duizend kg (+0,8%).

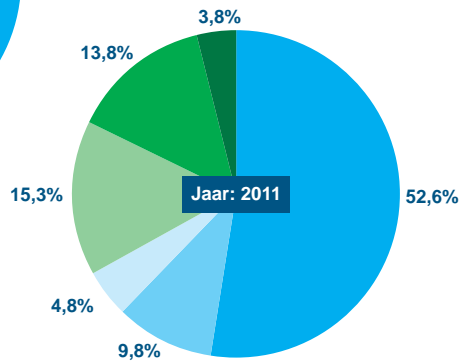
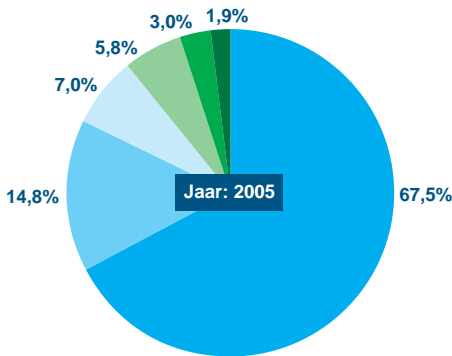

bron: PZ, CBS

Draaimelkstal

Verdeling naar type melkstal

- Visgraat melkstal
- Grupstal
- Tandemmelkstal
- Zij-aan-zij melkstal
- Automatische melksystemen
- Draaimelkstal

bron: Stichting Kwaliteitszorg Onderhoud Melkinstallaties

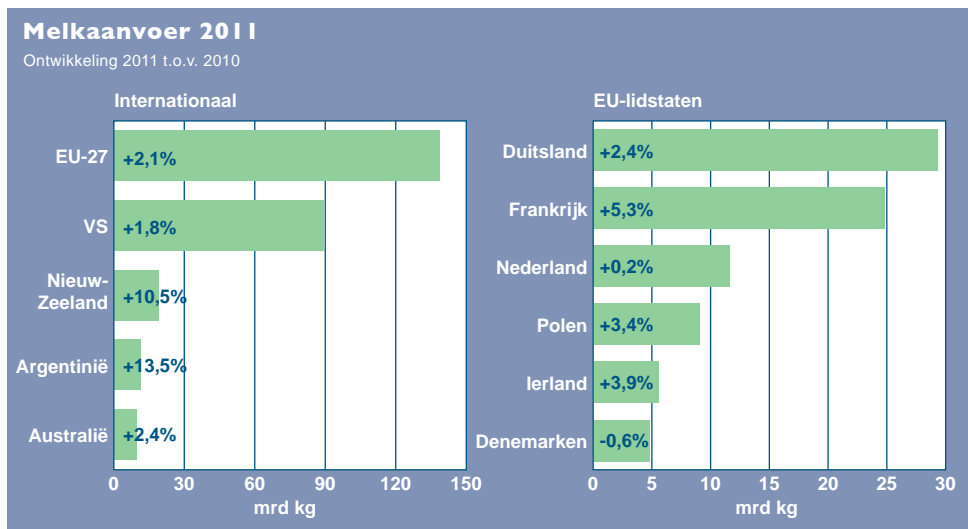

Melkverwerking

De Nederlandse melkaanvoer nam in 2011 met 0,2% bescheiden toe tot 11,6 miljard kg. De groei was fors lager dan gemiddeld in de EU. Duitsland (+2,4%) en Frankrijk (+5,3%) lieten in het afgelopen jaar een sterke groei van de melkaanvoer zien. Buiten de EU valt vooral de aanzienlijke toename in Argentinië (+13,5%) en Nieuw-Zeeland (+10,5%) op, belangrijke concurrenten op de wereldmarkt.

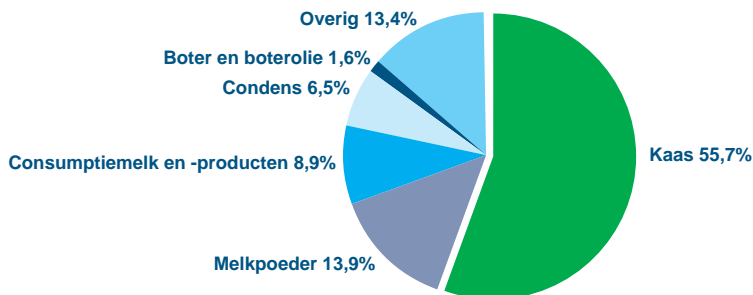
Door een sterk toegenomen import van grondstoffen steeg de Nederlandse melkverwerking in 2011 met 1,7% tot bijna 11,8 miljard kg melk.

Ondanks de grotere beschikbaarheid van melk nam de kaasproductie ten opzichte van 2010 licht af. De extra melk vond voornamelijk haar weg in de productie van boter en boterolie, gecondenseerde melk en overige producten. De productie van melkpoeder en melk- en melkproducten liet in 2011 een daling zien.

bron: PZ, Eurostat, nationale statistieken

Bestemming van melk 2011

bron: PZ

Kaas is verreweg het belangrijkste zuivelproduct. Bijna 56% van de in Nederland verwerkte melk verdwijnt in de kaasbak. Van de groei in verwerkte melk sinds 2005 (+0,8 mrd kg) is het meeste benut voor kaasproductie. Deze nam met 11,5% toe tot 750 duizend ton in 2011.

Industriële zuivelproductie

	(mln kg)		
	2010	2011	2011/2010
Melk afgeleverd aan fabrieken	11.622	11.642	0,2%
Voor verwerking beschikbare melk	11.569	11.769	1,7%
Consumptiemelk en -producten ^{1) 2)}	1.080	1.043	-3,4%
Kaas (inclusief kwark)	753	750	-0,5%
Boter en boterolie	179	187	4,1%
Niet-mager melkpoeder	135	131	-3,0%
Mager melkpoeder	64	62	-3,0%
Gecondenseerde melk ³⁾	347	354	2,1%

1) exclusief toevoegingen 2) inclusief room 3) inclusief koffiemelk

bron: PZ

Kengetallen

	2010	2011
Ondernemingen ¹⁾	22	20
Totaal fabrieken:	52	50
- Coöperatief	32	31
- Niet-coöperatief	20	19
Aantal werknemers	10.000	9.800
Verwerkte melk (mln kg)	11.569	11.769
Productiewaarde (€ mln)	5.880	6.410

FrieslandCampina	25	Farm Dairy - Lelystad	1
DOC Kaas	2	Globemilk - Boxmeer	1
Hyproca Dairy Group	2	Henri Willig - Katwoude	1
Leerdammer Company	2	Hochwald - Bolsward	1
Nutricia	2	Katshaar Zuivel - Coevorden	1
Rouveen / Bastiaansen	2	Nestlé - Nunspeet	1
Vreugdenhil	2	Özgazi - Etten-Leur	1
Arla Foods - Nijkerk	1	Vecozuivel - Zeewolde	1
CONO Kaasmakers - Beemster	1	VIV Buisman - Zelhem	1
Delta Milk - Bleskensgraaf	1	De Zuivelhoeve - Hengelo	1

1) ondernemingen die meer dan 10 miljoen kg rauwe melk en/of room verwerken, situatie per 31/12/2011

bron: PZ, CBS

Structuur

De Nederlandse zuivelindustrie bestond eind 2011 uit 20 bedrijven met in totaal 50 fabrieken. Hiervan zijn 5 bedrijven coöperaties. Zij verwerken hun melk in 31 fabrieken.

Door de goede marktsituatie met hoge prijzen is de productiewaarde in 2011 met 9% toegenomen tot ruim € 6,4 miljard. Per 100 kg verwerkte melk steeg deze tot € 54,50, wat 7% meer was dan in 2010.

Top-10 grootste zuivelconcerns

	Concern	Land	Zuivelomzet (€ mrd)
1	Nestlé	Zwitserland	18,6
2	Danone	Frankrijk	14,0
3	Lactalis	Frankrijk	13,4
4	Fonterra	Nieuw-Zeeland	11,3
5	FrieslandCampina	Nederland	9,7
6	Dairy Farmers of America	Verenigde Staten	9,3
7	Dean Foods	Verenigde Staten	8,4
8	Arla Foods	Denemarken/Zweden	7,4
9	Kraft Foods	Verenigde Staten	5,5
10	Meiji	Japan	5,3

opmerking: omzet 2011 + fusies en acquisities tussen 1 januari en 15 juni 2012

bron: Rabobank

Uitvoer

De Nederlandse zuivelexport daalde in 2011 qua volume maar realiseerde door de positieve prijsontwikkeling wel beduidend meer waarde dan in het voorafgaande jaar. De volumedaling betrof belangrijke productcategorieën als kaas, boter en niet-mager melkpoeder. De export van mager melkpoeder naar de wereldmarkt nam daarentegen sterk toe.

Uiteindelijk bedroeg de Nederlandse uitvoerwaarde van zuivelproducten in 2011 bijna € 5,4 miljard (+17%). Doordat de waarde van de export meer toenam dan die van de import, steeg de positieve bijdrage van zuivel aan de Nederlandse handelsbalans met bijna € 600 miljoen, tot ruim € 3 miljard.

Het belangrijkste deel (65%) van de exportwaarde wordt verdiend met handel binnen de EU. Duitsland blijft daarbij met afstand de belangrijkste markt en was samen met België en Frankrijk goed voor bijna driekwart van de afzet. Kaas, boter(olie) en mager melkpoeder zijn hierbij de belangrijkste productcategorieën.

Top-5 exportbestemmingen 2011

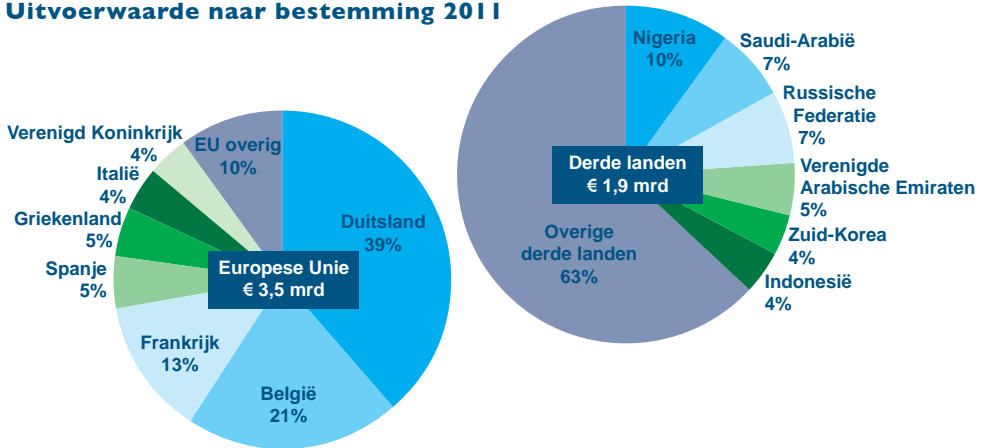
(mln kg)			Index (2010=100)		
Kaas			Boter en boterolie		
Index			Index		
Duitsland	238,8	97,2	België	39,5	124,9
Frankrijk	65,3	100,3	Frankrijk	36,5	114,4
België	64,5	86,3	Duitsland	34,9	75,6
Spanje	40,2	86,6	Italië	6,6	112,1
Russische Federatie	29,0	117,5	Singapore	4,3	106,1
Overige landen	204,1	90,8	Overige landen	39,7	64,8
Totaal	642,0	94,2	Totaal	161,5	89,3

Niet mager melkpoeder			Mager melkpoeder		
Index			Index		
Nigeria	29,9	93,0	België	12,7	98,5
Saudi-Arabië	11,9	84,6	Duitsland	11,2	108,7
Angola	11,4	102,7	Nigeria	9,9	89,9
Koeweit	9,5	69,9	Vietnam	9,6	152,2
Duitsland	8,4	101,7	Thailand	7,5	137,3
Overige landen	73,9	87,9	Overige landen	62,9	119,5
Totaal	145,0	88,8	Totaal	113,8	115,4

bron: PZ, Eurostat, CBS

In de export van Nederlandse kaas buiten de EU zijn de belangrijkste bestemmingen Rusland, Noord-Afrika, de VS en Japan. Bij niet-mager melkpoeder en gecondenseerde melkproducten domineren bestemmingen in Afrika, Midden-Oosten en Zuidoost-Azië.

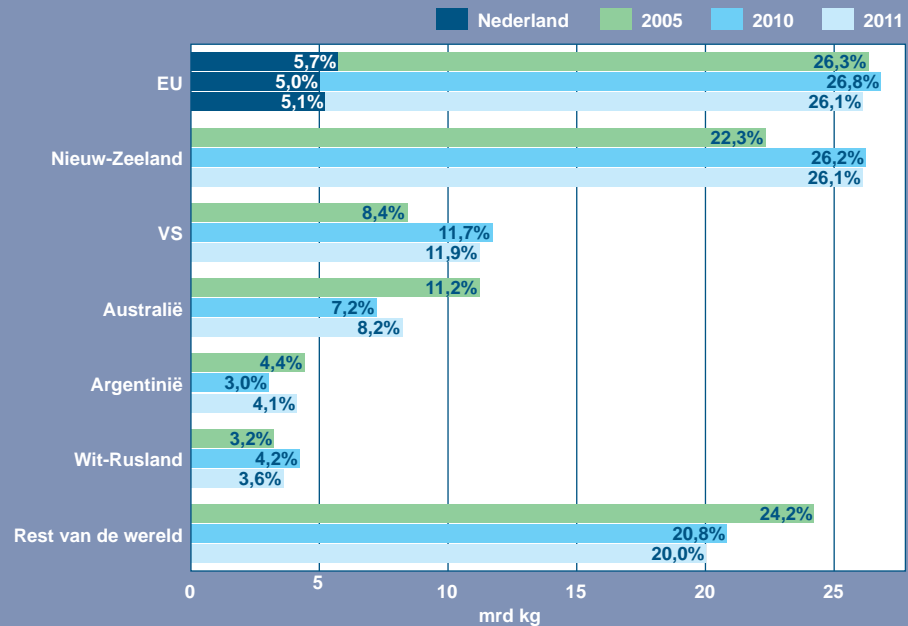
Uitvoerwaarde naar bestemming 2011

bron: PZ, Eurostat, CBS

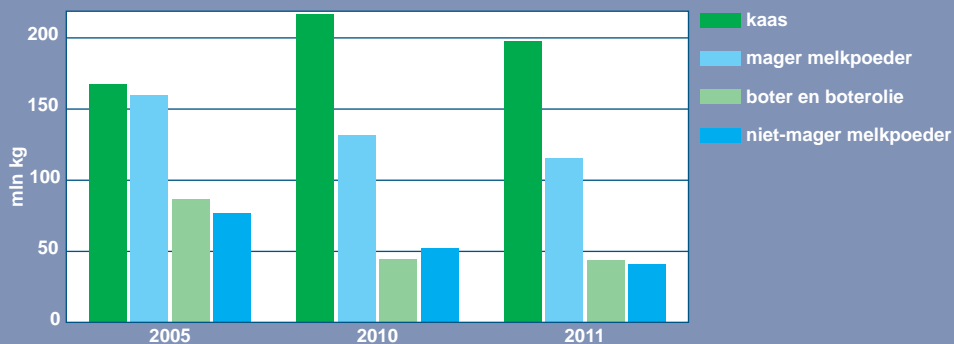
Positie Nederlandse zuivelexport op de wereldmarkt

Ontwikkeling exportaandelen belangrijkste zuivelexporteurs (wereldhandelstotaal 2005/2010/2011: 43,9/52,7/58,2 mrd kg)

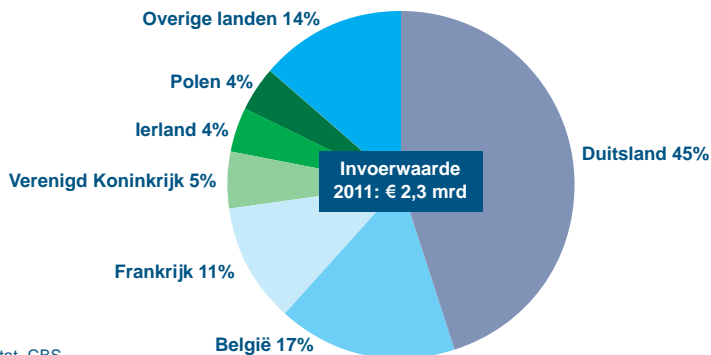
bron: PZ

Invoer zuivelproducten

bron: Eurostat, CBS

Belangrijkste herkomstlanden

bron: Eurostat, CBS

Invoer

Hoewel primair een exporteur van zuivel, importeert Nederland ook jaarlijks een substantiële hoeveelheid aan zuivelproducten. In 2011 bedroeg de totale importwaarde €2,3 miljard (+ 10%), nagenoeg geheel afkomstig uit de EU. Duitsland en België waren samen goed voor ruim 60% van het totaal. De belangrijkste producten waren kaas, boter en, in mindere mate, melkpoeders.

Consumptie

De kaasconsumptie ligt in Nederland op een niveau van ruim 19 kg per hoofd van de bevolking. Sinds 2005 is het consumptieniveau van kaas vrijwel gelijk gebleven.

De gemiddelde boterconsumptie schommelt al jaren tussen de 3 en 4 kg per hoofd van de bevolking. In 2011 verbruikte een gemiddelde Nederlander ruim 3 kg boter.

De consumptie van consumptiemelk (kleinverpakking) laat al jaren een dalende trend zien. In 2011 bedroeg deze 49 kg, een lichte daling in vergelijking met het jaar daarvoor. Ten opzichte van 2005 drinkt een gemiddelde Nederlander 7 kg minder consumptiemelk.

De consumptie van consumptiemelkproducten (yoghurt, vla en dergelijke) daarentegen is al jarenlang stabiel.

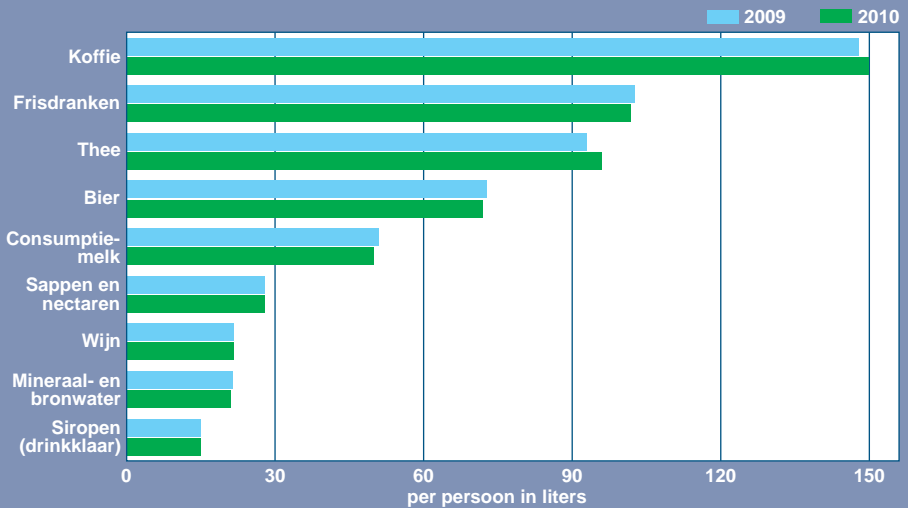

Consumptie zuivelproducten

	(per persoon in kg)					
	2005		2010		2011	
	NL	EU	NL	EU	NL	EU
Boter	4,2	3,9	3,0	3,6	3,3	3,6
Consumptiemelk	56,0	66,7	50,0	64,7	49,0	64,3
Kaas	19,1	16,1	19,5	17,1	19,4	17,1

bron: PZ, Europese Commissie, IDF

Consumptie dranken

bron: PZ, FWS, Productschap Wijn, KNVKT, Nederlandse Brouwers